

Ислом Нури

Муаллиф: Абдурраҳмон Раъфат Бошо

Таржимон: Абу Туроб

□□□□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□□ □□□□□□

Муҳаммад ибн Восеъ ал-Аздий

“Амирларнинг қорилари бор, бойларнинг қорилари бор, Муҳаммад ибн Восеъ Раҳмон таолонинг қориларидандир”. (Молик ибн Дийнор)

Биз ҳозир мўминлар амири Сулаймон ибн Абдулмаликнинг халифалик давридамиз...

Мана бу Исломнинг қинидан суғурилган қиличларидан бири ва Хуросоннинг кучли волийси Язид ибн Муҳаллаб ибн Абу Суфра, ўзининг - шаҳидлик излаган кўнгиллилардан ташқари - юз мингдан ортиқ лашкари билан душман томон олға юриб бормоқда... У Журжон ва Табаристонни фатҳ қилишни ўз олдига мақсад қилган. Кўнгиллиларнинг аввалида улуғ тобеин, зайнул-фуқаҳо, Басранинг обиди ва Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг ходими, улуғ саҳобий Анас ибн Молик розияллоҳу анҳунинг шогирди Муҳаммад ибн Восеъ Аздий ал-Басрий эдилар.

Язид ибн Муҳаллаб лашкарлари билан Дихистонга келиб тушди. Дихистонда ниҳоятда кучли-қувватли ва мустаҳкам қўрғонлар билан ҳимояланган туркларга мансуб бир қавм яшар эди. Улар мусулмонларга қарши ҳар куни жангга чиқишар, қийинчиликка дуч келиб қаттиқ қаршиликка учрасалар, баланд тоғларига ва тоғ ораларига чекинишиб, тоғнинг баланд ва мустаҳкам қоялари билан

Ислом Нури

ҳимояланиб олардилар.

Муҳаммад ибн Восеъ Аздий кексайиб қолгани ва жисмининг заифлашганига қарамай, бу жангда унинг катта ўрни бор эди. Мусулмон лашкарлари унинг пок юзидан таралаётган иймон нуридан баҳраманд бўлар, унинг ширин тилидан чиқаётган қайноқ нидоларни эшитиб тетиклашар ва оғир дамларда унинг мустажоб дуолари билан қалблари ором олар эди. Унинг одатларидан яна бири, ҳар қачон қўмондон жанг бошлаганида, у: “Эй Аллоҳнинг отлиқлари олға! Эй Аллоҳнинг отлиқлари олға!” — деб нидо қилар, унинг чақириғини эшитган аскарлар таъсирланиб, худди шер ўлжасига ташланганидек, душманга ёпирилар, ташна одамнинг жазирама кунда муздек сувга талпинганидек, жанг майдонига талпинар эдилар.

Ана шундай қирғинбаротларнинг бирида душман тарафдан бир отлиқ чавандоз майдонга чиқди. Унинг баҳайбатлиги, бақувватлиги, журъати ва шаҳди мисли кўрилмаган даражада эди. Жанг майдонида отини гижинглатиб у ердан бу ерга айлана бошлади ва мусулмонларни жойларидан четга суриб, уларнинг қалбларига кўрқув ва ҳайбат солиб қўйди. Сўнг кибрланган ва беодоблик билан мусулмонлардан бирини якама-якка олишувга чақирди. Такрор-такрор чақиравергач, охири Муҳаммад ибн Восеъ паҳлавон билан яккама-якка олишувга чиқишга бел боғладилар. Ана шунда мусулмон чавандозларнинг ҳамияти кўзиб кетди ва улардан бири шайхга юзланиб, қасам ичиб деди: Шайх, сиз бундай қилманг, буни менга қўйиб беринг... Шайх рози бўлиб, унга нусрат ва мадад сўраб Аллоҳга дуо-илтижолар қилди.

Шундай қилиб олишув бошланди. Ҳар иккала чавандоз рақибига ўлимга боққандай қарар эди. Улар икки кучли шер мисоли бир-бирларига ташландилар. Атрофдаги ҳар бир аскарнинг қалби-ю кўзи

Ислом Нури

бу икки паҳлавонга қадалган... Чамаси бир соатча қаттиқ олишдилар, бундай олишув уларнинг тинкаларини қуритди ваниҳоят иккала паҳлавон бир вақтда бир-бирининг бошига қаттиқ зарба бердилар. Туркийнинг зарбаси, мусулмон чавандознинг дубулғасига (темирдан ясалган бош кийим, шлем) келиб тушди ва қиличи дубулғада михланиб қолди. Мусулмон чавандознинг қиличи эса, рақибнинг пешонасига келиб тушди ва унинг бошини иккига бўлиб юборди... Сўнг ғолиб паҳлавон мусулмонлар сафига мисли кўрилмаган суратда қайтди. Унинг ҳолатини кўриб, ҳамма даҳшатга тушди. Чунки унинг қўлидаги қиличидан қон оқар, дубулғасига қадалган қилич эса қуёшнинг нурида яраклаб турар эди. Мусулмонлар уни таҳлил, такбирлар билан Аллоҳга ҳамд айтиб кутиб олдилар. Язид ибн Муҳаллаб чавандознинг бошида ва қўлида ялтираб турган қиличга қараб: “Отасига раҳмат! Ким экан бу чавандоз?” — деди. Атрофдагилар: “Муҳаммад ибн Восеъ дуосининг баракоти етган чавандоз бу”, — дедилар.

Туркий паҳлавон қатл қилинганидан сўнг, мусулмонлар палласи босиб кетди. Қуруқ ҳашакка ўт кетгани каби, кўрқув ва саросима мушриклар ичида тез ёйилди, мусулмонлар қалбида эса жасорат ва азизлик олови аланга олиб, Аллоҳнинг душманлари устига селдай ёпирилиб келдилар. Бўйинга солинган кишан каби уларни ўраб олдилар, улардан сув ва озуқа йўлларини кесиб қўйдилар. Шундан сўнг мушриклар подшоҳи сулҳдан бошқа йўли қолмаганини англаб, Язид ибн Муҳаллабга чопар юбориб, қўлидаги шаҳарларнинг ҳаммасини ундаги бор нарсалар билан бирга топширишини, эвазига ўзига, молига ва оиласига омонлик берилишини сўраб сулҳ таклиф қилди. Язид унинг таклифини қабул қилиб, етти юз минг дирҳам бўлиб-бўлиб, тўрт юз минг нақд товон тўлашни, заъфарон юкланган тўрт юз улов беришини ва яна ҳар бирининг қўлида бир жом кумуш, бошида эса

Ислом Нури

ипакдан бўлган қалпоқли кўйлак, унинг устида чопон, ва аскарларнинг хотинлари кийиши учун бир кийимлик шойи кўтарган тўрт юз киши юборишини шарт қилди. Жанг тугагач Язид ибн Муҳаллаб хазинабонни чақириб: “Ҳар бир аскарга ўз ҳаққини тўлиқ адо этишимиз учун, ғанимат-ўлжани ҳисоблаб чиқиб менга хабар бергин” — деб, топшириқ берди. Хазинабон ва у билан яна бир қанча одам ғаниматни ҳисоблаб чиқишга ҳаракат қилдилар, бироқ, кўплигидан бунинг уддасидан чиқа олмадилар. Шунда ғаниматлар лашкарларга ўзаро розичилик асосида бўлиб берилди.

Мусулмонлар ғаниматлар ичидан соф олтиндан ясалган, дуру гавҳарлар билан безалган, ўзига хос ажойиб нақшлар ўйиб ишланган тож топиб олдилар. Уни кўриш учун ҳамма бўйини чўзар, кўзлар эса унинг ярақлашига тикилганди. Язид тожни кўлига олиб, ҳамма кўрсин деб, уни юқорига кўтарди ва: “Нима деб ўйлайсизлар, мана шу тождан ўзини тиядиган, унга эътибор бермайдиган одам бормикин?” — деди. Лашкар: “Саломат бўлсинлар, ким ҳам ундан ўзини тия оларди?” — дедилар. Язид: “Мана кўрасизлар, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва салламнинг умматлари ичида нафақат бу тождан, балки ер юзи тўла шунга ўхшаш тождардан ҳам ўзини тиядиган, уни сариқ чақага ҳам олмайдиганлар бор”, — деди, сўнг хизматчисига қараб: “Муҳаммад ибн Восеъни топиб кел” — деб, амр қилди. Хизматчи шайхни излаш учун кетди. Қидира-қидира охири одамлардан узоқ бир ерда нафл намоз ўқиб, дуо-илтижолар ва истиффорлар айтиб турган ҳолатларида топди. Шайхнинг олдига келиб: “Амиримиз сизни йўқлаётган эдилар, шу онда боришингизни илтимос қилдилар” — деди. Шайх хизматчи билан бирга амирнинг олдига йўл олдилар. Етиб боришгач салом бериб амирга яқин ерга ўтирдилар. Амир саломга алик олди ва тожни кўлига олиб:

Ислом Нури

“Эй Абу Абдуллоҳ, лашкарларимиз мана шу қимматбаҳо тожни қўлга киритибдилар, мен шуни сизга илиниб, сизнинг улушингиз сифатида бермоқчиман, аскарларимиз ҳам бунга рози” — деди. Муҳаммад ибн Восеъ:

— “Буни менинг улушимдан қилмоқчимисиз, эй амир?”

— “Ҳа, сизнинг улушингиздан қилмоқчиман”.

— “Менинг бунга ҳожатим йўқ, эй амир. Аллоҳ барчангизни яхши мукофотлар билан сийласин”.

— “Аллоҳга қасам ичиб айтаман, буни албатта оласиз”.

Амир қасам ичиб қўйгани учун Муҳаммад ибн Восеъ тожни олишга мажбур бўлдилар. Тожни қўлларига олиб, изн сўраб чиқиб кетдилар. Шайхни билмайдиганлар: “Ана, тожни ўзлариники қилиб олиб кетдилар-ку?” — деб висирашди. Язид ғуломларидан бирига, «Шайхнинг кетларидан билдирмай кузатиб борчи, тожни нима қилар эканлар», деб шайхнинг изларидан юборди. Ғулом шайхнинг кетидан билдирмай кузата бошлади. Муҳаммад ибн Восеъ қўлларида тож билан йўлда кетар эканлар, уст-боши чанг, сочлари тўзғиган, кўримсиз бир киши: “Бу Аллоҳнинг молиданми?” деб, сўраб қолди. Шайх ўнг, чап ва орқа томонларига назар ташладилар. Ҳеч ким кўрмаётганига амин бўлгач, тожни тезда сўровчининг қўлига тутқаздилар ва елкаларидаги тоғ қулагандай ўзларини енгил ҳис қилиб, хурсандлик билан йўлларида давом этдилар.

Ғулом сўровчининг қўлидан тутганча амирнинг хузурига олиб келди ва бўлган воқеани айтиб берди. Амир ундан тожни олиб, эвазига у

Ислом Нури

рози бўладиган миқдорда кўп мол-дунё берди. Сўнгра лашкарга юзланиб: “Сизларга, Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи ва саллам умматлари ичида нафақат бу тож, балки бунга бир неча баробар ортиқ келадиганларидан ҳам ўзини тиядиган, уни сариқ чақага ҳам олмайдиганлари бор, деб айтмаганмидим!” — деди.

Муҳаммад ибн Восеъ ҳаж мавсуми яқинлашгунига қадар Язид ибн Муҳаллабнинг байроғи остида мушрикларга қарши жиҳодда бўлдилар. Ҳажга оз вақт қолгач Язиднинг олдига кириб, ҳаж ибодатини бажариш учун кетишга изн сўрадилар. Язид:—

“Ихтиёр ўзингизда, эй Абу Абдуллоҳ, истаган вақтингизда йўлга тушишингиз мумкин, ҳаж сафарингизда керак бўладиган йўл ҳаражатларини беришга амр қилдик” — деди. Муҳаммад ибн Восеъ:

— “Лашкарнинг ҳар бирига ҳам шунча маблағ ажратишга амр қиласизми?”

— “Йўқ”.

— “Мусулмон лашкаридан ажралган ҳолда, фақат ўзимгагина хослаб бериладиган нарса менга керак эмас!” — деди-да, хайрлашиб чиқиб кетди.

Муҳаммад ибн Восеънинг кетишлари Язид ибн Муҳаллабга ҳам ҳамроҳликларига ўрганиб қолган барча лашкарга ҳам оғир бўлди. Музаффар лашкар у зотнинг баракотларидан маҳрум бўлиб қолганидан афсусланиб, ҳаж ибодатини адо етгач яна ўз сафларига қайтишларини умид қилиб қолдилар. Бунинг ажабланарли ери йўқ, чунки, ер юзида таралган мусулмон лашкарларнинг ҳар бир

Ислом Нури

қўмондони, “Басранинг обиди” Муҳаммад ибн Восеъ Аздий ўз сафларида бўлишларига қаттиқ ҳарис эдилар. Улар шайхнинг ўзлари билан бирга бўлишларини катта яхшилик, деб, билишар, у кишининг тақволари ва дуолари туфайли Аллоҳ таоло уларга нусрат беришига орзуманд бўлардилар.

Ўзининг наздида ҳақир, аммо Аллоҳ ва одамлар наздида буюк бўлган бундай инсонлар нақадар улуғ! Мана шундай нодир инсонлардан насибадор бўлган тарих нақадар буюк!